

Підприємства стали використовувати лізинг, що дає можливість впроваджувати техніку без одночасного повернення коштів.

Питання впровадження нової техніки для багатьох діючих підприємств сьогодні є першочерговими і визначають їх життєдіяльність на ринку поліграфічних послуг. У зв'язку з цим актуальними для поліграфічних підприємств є:

активізація роботи в нових умовах господарювання: розширення ринку послуг, зважена цінова політика, освоєння нових видів продукції, упорядкування й розробка нових нормативів і норм, що в результаті повинні забезпечити краще використання виробничих можливостей підприємств;

економне використання наявних коштів, спрямування їх передусім на переоснащення виробництва і модернізацію устаткування;

пошук шляхів залучення інвесторів на вигідних для підприємства умовах (включаючи й іноземне інвестування), використання лізингової форми інвестування;

державна підтримка книговидавничої справи.

1. Годовой обзор: сказано – сделано // Бизнес. 2001. №1–3. С. 14–15.
2. Захарін С.В. Моніторинг інвестиційного клімату // Фінанси України. 2001. №1. С. 111–117.
3. Инвестиции в Украине / Под ред. С.И. Вакарини. К., 1996.
4. Кредиты предприятиям на 11.01.2001, % годовых // Бизнес. 2001. №1–3. С. 17.
5. Лисенко І. Кредитори вже активізувалися, на черзі позичальники // Галицькі контракти. 2001. №5. С. 17.
6. Потійко Ю.А. Аналіз кредитоспроможності підприємств в умовах ринкових відносин // Фінанси України. 2001. №1 С. 118–123.
7. Статистичний щорічник України за 1997 рік. Державний комітет статистики України / Під. ред. О.Г. Осауленка. К., 1999.
8. Швайка Л., Янковська С. Інвестиційна діяльність галузі: напрями активізації // Палітра друку. 1998. №3, С. 28–29.

УДК 658.26

ПОТОЧНИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Г.Р. Конець

Обґрунтовується актуальність і необхідність налагодження поточного обліку використання енергії в бюджетних установах видавничо-поліграфічного комплексу. Розглядаються методи аналізу спожитої установою енергії.

This article substantiates the necessity of implementing current energy consumption accounting in state institutions of publishing and printing industry. Methods of analyzing energy consumption by an institution are reviewed.

Проблему подолання кризових явищ в енергетиці можна розв'язати шляхом розроблення та впровадження нових економічних механізмів, спрямованих на підвищення рівня розрахунків за спожиті енергоносії та контроль енерговикористання. Ці механізми зможуть забезпечити раціональне енерговикористання та енергозбереження. Однією з найголовніших передумов раціонального енерговикористання та енергозбереження є налагодження й організація об'єктивного поточного обліку та аналізу споживання енергії в бюджетних установах видавничо-поліграфічного комплексу (ВПК).

Рівень платежів за енергію залежить від обсягу спожитої енергії та її ціни. Оскільки остання має стійку тенденцію до зростання, то на фінансовий стан бюджетних установ ВПК суттєво впливає фактичний обсяг використаної енергії. Тому для оптимізації встановлення потрібного обсягу споживання енергії та управління енерговикористанням необхідний постійний облік використаної енергії. Саме такий облік та якісно проведений аналіз енерговикористання дозволить впливати на поведінку працівників і клієнтів установи з метою спонукання їх до ощадливого використання енергії, поліпшить загальний фінансовий стан установи і сприятиме зниженню вартості наданих нею послуг.

Облік енергії є надзвичайно важливою передумовою ефективного управління використанням енергії в бюджетних установах ВПК. При цьому він розглядається як неперервний процес збору, накопичення і збереження даних від приладів, що здійснюють відлік спожитої

енергії. Передбачає переважно не тільки констатування дійсного обсягу спожитої енергії, але й слугує для подальшого аналізу ефективності її використання, для розроблення заходів, спрямованих на зменшення споживання енергії без погіршення умов функціонування будівель. Відповідне техніко-економічне обґрунтування таких заходів сприятиме отриманню від зацікавлених інвесторів інвестицій на їх реалізацію.

Актуальність організації поточного обліку та аналізу використання енергії зумовлена наступним:

ґрунтовний аналіз ефективності використання енергії передбачає наявність об'єктивної інформації про енергоспоживання на основі постійного обліку упродовж тривалого часу, який виявить часові тенденції зміни обсягу споживання енергії установою, встановить зв'язок цих змін з рівнем платежів за енергію, а також дозволить порівнювати дані про енерговикористання в різних будівлях (корпусах) установи;

постійний облік енергії та аналіз тенденцій її споживання допоможе правильно діагностувати проблеми енергоспоживання, своєчасно виявити надмірне використання енергії в будівлях і усунути його причину;

виявлення будівель з найвищим рівнем енерговикористання дозволить правильно визначити пріоритети в інвестуванні енергоощадливих заходів на основі показників ефективності споживання енергії;

облік споживання енергії сприятиме розробленню спеціальної програми, спрямованої на заощадження енергії, дозволить зробити висновки про обсяг енерговикористання, рівень витрат до і після впровадження програми, про отримані заощадження та окупність затрат;

облік та аналіз використання енергії дозволить коригувати видатки на неї, точніше складати бюджет установи, виявляти помилки в рахунках за енергію;

інформація про енерговикористання є важливою для здійснення ефективного енергоменеджменту та розроблення відповідного мотиваційного механізму з метою зменшення обсягу спожитої енергії.

Використання заощаджень за зекономлену енергію не повинно бути пов'язане з їх надходженням у загальний фонд оплати праці або зі зменшенням бюджетних асигнувань для установи в наступному фінансовому році. Конкретні учасники розробки та виконавці енергоощадливих заходів повинні бути належно мотивовані. Частина зекономлених коштів може бути використана для їх стимулювання за енергозбереження у вигляді премій або доплат до заробітної плати.

Усвідомлення необхідності поточного обліку та аналізу використання енергії вимагає визначення методів аналізу і форм обліку спожитої енергії в конкретній установі. При цьому слід враховувати основні причини змін у споживанні енергії установою, як-от:

погоду та сезонні коливання температури (вони призводять до збільшення споживання теплової енергії для нагрівання повітря взимку та електричної для систем охолодження і кондиціювання повітря влітку);

зміни розмірів використовуваної площі будівлі (введення в експлуатацію додаткових площ або зменшення їх через надання в оренду тощо);

зміни в діяльності та розкладі роботи установи, зміни кількості працюючих / відвідувачів;

зміни в енергообладнанні будинку, реконструкція, встановлення чи відключення систем обігрівання, охолодження, освітлення, підігрівання води.

Усі причини змін у споживанні енергії слід виявляти до впровадження енергоощадливих заходів, аби запобігати помилкам у недооцінці/переоцінці заощаджень, що виникли внаслідок розроблених і впроваджених енергоощадливих заходів. Заощадження, отримані у результаті енергоефективної модернізації чи впровадження енергоощадливих заходів, можуть бути виявлені через належний енергооблік. Об'єктивний облік спожитої енергії вимагає збору додаткових даних, які суттєво вплинуть на обсяг енерговикористання. Тому при врахуванні змін у споживанні енергії від вищенаведених факторів слід зважати на:

розмежування витрат на енергію, які залежать/не залежать від погоди (енергію для забезпечення роботи офісного обладнання, освітлення і т.д.);

непропорційність щодо розмірів (площі) будівель, зміни в енергоспоживанні, додаючи або віднімаючи фіксовані величини енергії чи певний відсоток від базисного показника енерговикористання протягом місяця, порахованого за показами відповідних приладів, додаткові дані/фактори, що суттєво впливають на зміну обсягу споживання енергії бюджетною установою (температура зовнішнього і внутрішнього повітря, використовувані площі, склад і кількість енергоспоживаючого обладнання та ін.).

Враховавши вищеописані фактори, слід вибрати методи аналізу спожитої енергії, які суттєво відрізняються у підходах до врахування змін погоди. Усі вони вимагають корекції щодо кількості днів між датами виставлення рахунків за енергію енергопостачаючим підприємством, а також стосовно зміни використовуваної площі будівлі [1].

Розглянемо три наступні методи аналізу спожитої енергії. Перший з них полягає в порівнянні показників енергоспоживання поточного і минулого років. Це найпростіший метод, який вимагає лише наявності щомісячних рахунків від підприємств-постачальників енергії. За цим методом показники про використання енергії упродовж заданого періоду порівнюються з показниками аналогічного періоду або періоду, обраного за базовий. Обґрунтоване порівняння між аналогічними часовими періодами забезпечується пропорційним розподілом обсягів спожитої будівлею енергії в часовому проміжку аналізованого періоду між виставленими енергоспоживаючій організації рахунками. Для обчислення заощаджень теперішній обсяг енергоспоживання віднімається від обсягу енерговикористання за аналогічний період останнього року (або року, обраного за базовий). Заощаджені кошти визначаються як різниця у споживанні енергії, яка множить на вартість одиниці природного газу або електроенергії. Цей метод, однак, не бере до уваги зміни погоди. Він добрий для тих, хто використовує електроенергію для освітлення, але не має систем опалення чи охолодження.

Другий метод базується на визначенні середньої величини місячного споживання за декілька років. Він точніше відображає обсяг енерговикористання на опалення й охолодження, аніж порівняння даних поточного і минулого років, особливо, якщо інші фактори (такі, як метраж і тривалість використання обладнання) залишаються постійними. Використання енергії за той самий період протягом декількох років усереднюється для того, щоб визначити базову лінію споживання. Наприклад, показник про споживання енергії в січні 2001 року може бути порівняний з усередненою величиною енерговикористання у січні 1998, 1999 та 2000 років. Таким чином, відхилення в погоді згладжуються для створення більш реальної бази порівняння. Основний недолік цього методу в тому, що він не враховує незвичні рівні температури впродовж поточного року. Якщо зима є значно теплішою, ніж це буває звичайно (як у 2001 році), то розрахункове заощадження енергії може виявитись завищеним. Для даного методу, як і для методу порівняння показників енергоспоживання поточного і минулого років, необхідні корективи, якщо число днів між виставленими енергопостачаючою організацією рахунками є змінною величиною.

Третій метод – це метод коригування за температурою: градусо-дні для опалювального сезону (ОПГД)/градусо-дні для сезону охолодження (ОХГД). Оскільки більша частина використовуваної енергії залежить від погоди, то цей метод найточніше відображає заощадження енергії, отримані внаслідок зміни або модернізації енергообладнання чи викликані заходами вдосконалення управління енерговикористанням. Він вимагає збору погодних даних так само, як і інформації про виставлені рахунки, передбачає застосування статистичних моделей для визначення базової лінії споживання енергії. У більшості пакетів програм для обліку енергії використовуються показники ОПГД та ОХГД з метою коригування даних перед обчисленням заощадження енергії. Таке коригування повинно бути зроблене лише у випадку, коли виявлено виразну статистичну кореляцію між ОПГД (ОХГД) та споживанням конкретного виду енергії (палива). Більшість програмних пакетів дозволяє вносити корективи відповідно до змін використовуваної площі будівлі. Ці програми використовують припущення, що зміни в споживанні енергії пропорційні змінам площі. Таке коригування може бути виконане і вручну [1].

Налагодження об'єктивного обліку енергії сприятиме зменшенню енергоспоживання до рівня необхідної достатності, що визначається фінансовими можливостями споживачів і впливає на використання державних бюджетних видатків. Зменшення енергоспоживання, на думку вчених і практиків, забезпечить збільшення платежів за спожиту енергію за існуючих або за-

нижених тарифів [2, с.35]. Таке енергоспоживання підвищить рівень платежів за енергію й створить умови для їх економного використання в бюджетних установах ВПК.

1. Bill Knox, Virginia Lew, Daryl Mills, Michael Sloss. Energy Accounting: A Key Tool in Managing Energy Costs. - California Energy Commission, Second Edition, 2000. 2. Кирик С., Головка С., Костін Ю. Підвищення ефективності енерговикористання // Економіка України. 2001. №3. С. 35–39.

УДК 655(0758)+052.73

ДО ПИТАННЯ ПРО ТРАНСФОРМАЦІЮ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПОЛІГРАФІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Н.І.Барановський

Висвітлено особливості трансформації обліку витрат виробництва поліграфічних підприємств при переході до національних стандартів, визначено пріоритети вибору основних параметрів, що передбачені новою обліковою системою.

The peculiarities of the transformation of the expenditures of the account register of the production of graphical enterprises to meet national standards, have been enlightened. The priorities of choice of the main parameters that are provisioned by a new calculation system have been determined.

Масштабні соціально-економічні перетворення і перехід до іншого суспільно-політичного устрою в Україні поки що не принесли сподіваних результатів для розвитку видавничо-поліграфічної галузі. За останнє десятиріччя випуск книг і брошур скоротився з 7046 найменувань у 1990 р. до 4720 у 1999 р., або в 1,8 раза, а їх тираж зменшився з 170 млрд. примірників до 18 млрд., тобто майже в 10 раз. Кількість умовних примірників на одну особу за цей період зменшилася з 3,2 до 0,36 одиниці – мало не вдесятеро. У розвитку видавничо-поліграфічної сфери чітко простежуються об'єктивні і суб'єктивні чинники, які спричинили економічну деградацію галузі, скорочення обсягів діяльності, підвищення витрат, зниження конкурентоспроможності продукції тощо.

Тяжких руйнівних ударів українській поліграфії було завдано спочатку гіперінфляцією карбованця, а пізніше – після введення гривні – постійною галопуючою інфляцією нової грошової одиниці, що постійно „з'їдала” кошти амортизаційного фонду, необхідні для оновлення морально і фізично зношеного обладнання.

Ціни на українські книги відповідають світовому рівневі, у той час як купівельна спроможність наших споживачів в десятки разів менша, ніж у розвинутих країнах. Це викликано високою собівартістю поліграфічної продукції, основну частину якої складають витрати на матеріали, що імпортуються із заходу і вартість котрих пристосована до існуючих там економічних умов.

Поліграфічна галузь України розглядається зарубіжними партнерами лише як ринок для збуту своєї продукції: матеріалів і високотехнологічного обладнання. Навіть надзвичайно дешева робоча сила не приваблює потенційних інвесторів та замовників.

Щоб галузь книгодрукування стала конкурентоспроможною на світовому ринку, а випущена книга доступною нашому читачеві, необхідно провести ефективні реформаторські зміни як на рівні внутрішньої перебудови підприємств, так і державної підтримки у вигляді введення нульової ставки податку на додану вартість на всі технологічні операції виготовлення книги вітчизняними видавцями та поліграфістами, а також на придбане ними технічне і технологічне обладнання, програмні продукти та матеріали, призначені для випуску книги й модернізації виробництва, та звільнити від оподаткування прибуток вітчизняних видавництв і підприємств поліграфії та книгорозповсюдження. У 1995 р. подібні заходи були запроваджені в Росії, і це посприяло тому, що російська книга стала дешевішою, ніж українська, в 1,5 раза [1, с.28], що в значній мірі привело до її експансії на український ринок і витіснення з нього нашої книги.